

Tevessül Hakkındaki Hadîslerin

Tahriçleri – 2. Bölüm

ÖNCEKİ BÖLÜMLERİ YAZARIN KÖŞESİNDE BULABİLİRSİNİZ

2. Hadîs

Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağîr'da (1/184) şöyle demiştir:

{ حدثنا طاهر بن عيسى بن قيرس المقرئ المصري التميمي حدثنا
أصبغ بن الفرغ حدثنا عبد الله بن وهب عن شعيب بن سعيد المكي عن
روح بن القاسم عن أبي جعفر الخطمي المدني عن أبي أمامة ابن سهل
ابن حنيف عن عمه عثمان بن حنيف :

أن رجلاً كان يختلف إلى عثمان بن عفان رضي الله عنه في حاجة له
فكان عثمان لا يلتفت إليه ولا ينظر في حاجته فلقى عثمان بن حنيف
فشكا ذلك إليه ، فقال له عثمان بن حنيف ائت الميضاة فتوضاً ثم
ائت المسجد فصل فيه ركعتين ثم قل:

اللهم إني أسألك، وأتوجه إليك بنبينا محمد (ص) نبي الرحمة، يا
محمد إني أتوجه بك إلى ربك (ربي) جل وعز فيقضي لي حاجتي ،
وتذكر حاجتك. ورح إليّ حتى أروح معك. فانطلق الرجل فصنع ما
قاله عثمان ثم أتى باب عثمان فجاء البواب حتى أخذ بيده فأدخله
على عثمان بن عفان فأجلسه معه على الطنفسة وقال : حاجتك ؟ فذكر
حاجته فقضاها له ثم قال له : ما ذكرت حاجتك حتى كانت هذه
الساعة و قال ما كانت لك من حاجة فأتنا ، ثم إن الرجل خرج من
عنده فلقى عثمان بن حنيف ، فقال له: جزاك الله خيراً ، ما كان
ينظر في حاجتي ولا يلتفت إلى حتى كلمته في، فقال عثمان بن حنيف:
والله ما كلمته ولكن شهدت رسول الله (ص) وأتاه ضرير فشكا إليه
ذلك ذهاب بصره ، فقال له النبي (ص): (أفتبصر ؟) ، فقال: يا رسول
الله إنه لي قائد وقد شق علي، فقال له النبي (ص) (ايت الميضاة
فتوضاً ، ثم صل ركعتين ، ثم ادع بهذه الدعوات . قال عثمان ابن
حنيف : ((فوالله ما تفرقنا وطال بنا الحديث حتى دخل علينا
الرجل كأنه لم يكن به ضرر قط)) . {

Bize Tâhir İbnu İsâ İbni Kayres el-Mukrî el-Mısrî et-Temîmî tahdîs etti. (0),
bize Asbeğ İbnu'l-Ferec rivâyet etti (dedi. 0), bize Abdullah İbnu Vehb,
Şuayb İbnu Saîd el-Mekkî'den, (0), Ravh İbnu'l-Kâsim'den, (0), Ebû Ca'fer el-
Hatmî el-Medenî'den, (0), Ebû Umâme İbnu Sehl İbni Huneyf'den, (0 da) amcası
Osmân İbnu Huneyf (radıyellâhu anhu)'den (şöyle dediğini) rivâyet etti:

“Bir adam, (Halîfeliği zamanında) Osman (radıyellâhu anhu)'a bir ihtiyâcı
için gidip geliyordu. Osman (radıyellâhu anhu) ona iltifât etmiyor, hâcetine

bakmıyordu. Adam, İbnu Huneyf ile karşılaştı ve bunu ona şikâyet etti.

Osman İbnu Huneyf (radıyellâhu anhu) de ona şöyle dedi;

Abdest yerine git; abdest al, sonra mescide gidip hemen iki rekat namaz kıl; sonra da 'Ey Allah'ım!.. Ben rahmet Nebîsi olan Nebîn Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile Sana yöneliyorum ve Senden istiyorum. Ey Muhammed!.. Ben ihtiyâcımın görölmesi için Seninle Rabbime yöneliyorum' şeklinde duâ et ve hâcetini söyle.

Adam gitti ve hemen ona dediğini yaptı. Sonra da **H. Osman** (radıyellâhu anhu)'ın kapısına geldi. Kapıcı geldi, elinden tuttu, O'nu H. Osman (radıyellâhu anhu)'nın yanına soktu, Onu yaygı üzerinde oturttu ve ona, 'Hâcetin nedir?' dedi. O da, hâcetini söyledi. H. Osman (radıyellâhu anhu) da hâcetini yerine getirdi ve 'Hâcetini şu âna kadar anlatmadın' dedi. "Hangi hâcetin olursa bize gel" de dedi.

Sonra adam onun yanından çıktı ve **Osmân İbnu Huneyf** (radıyellâhu anhu) ile karşılaştı ve ona şöyle dedi:

Allah hayırlı mükâfatını versin. Ne hâcetimi görüyor ne de bana iltifât ediyordu. Nihâyet sen onunla benim hakkımda konuştun.

Bunun üzerine Osmân İbnu Huneyf (radıyellâhu anhu) şöyle dedi:

Vallâhi, ben onunla konuşmadım; fakat Resûlüllah (sallallâhu aleyhi ve sellem)'in yanına vardım, ona bir kör adam gelip körlüğünden şikâyet etti. Bunun üzerine Resûlüllah (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona 'Sabreder misin?' buyurdu. Âmâ bunun üzerine, 'Yâ Resûlellâh!.. Beni çekip götüreceksin adamım yok; körlük bana meşakkat verdi' dedi. Bunun üzerine Nebî (sallallâhu aleyhi ve sellem) ona 'Abdesthâneye gidip abdest al; sonra iki rekat kıl; sonra da bu duâlarla duâ et' dedi.

Osman İbnu Huneyf (radıyellâhu anhu) (devamla) şöyle dedi:

Vallâhi ayrılmamıştık ve sözümüz uzamamıştı ki adam yanımıza geldi. Onda sanki hiçbir zarar keder yoktu."

Bunu **Ravh İbnu'l-Kasim**'den ancak **Şebîb İbnu Saîd el-Mekkî** rivayet etmiştir ki o sika (güvenilir) bir râvîdir. **Ahmed (İbnu Ahmed)** İbni Şebîb'in, onun da babasından, onun da **Yûnus İbnu Yezîd el-Ubulî**'den rivayet ettiği kimse işte budur.

Bu hadîsi **Şu'be** de **Ebû Ca'fer el-Hatmî**'den rivâyet etmiştir ki ismi **Umeyr İbnu Yezîd** olup sika bir kimsedir. Bununla **Osman İbnu Ömer İbni Fâris** Şu'beden rivâyet etmekte tek kalmıştır ve hadîs sahîhtir. (**Taberânî**'nin sözü) son buldu.

Bunu bu yönden **Taberânî**, **el-Kebîr**'de (9/17), **ed-Duâ**'da (2/1288) ve **Beyhakî** de **Delâilü'n-Nübüvve**'de (6/167-168) rivâyet etmişlerdir.

Ben derim ki: (**Mahmud Saîd el-Memduh**)

Hadîsi Taberânî'nin merfû' ve mevkuf olarak sahih bulmasından sonra
söyleneccek söz yoktur.

İTİRÂZ

Denirse ki:

Taberânî hadîsi sahih buldu; lâkin o, mevkuf kıssayı sahih bulmadı....

CEVAP

Şöyle cevap verilir:

Taberânî, Şebîb İbnu Saîd el-Habtî'nin sika olduğunu söylemiştir ki o, mevkuf rivayetin ravisidir. Hadîsin ravisininin sika olduğunu söylemek hadisini de sağlam bulmaktır. O halde iş kolay olup hiçbir açıklamaya muhtac değildir. Heysemî'nin Mecmau'z-Zevâid'de (2/179) hadîs hakkında konuşmaması da bunu kuvvetlendirmekte ve îzâh etmektedir. Nitekim ondan böyle (bir âdetinin olduğu) bilinmektedir. Ancak o, sadece Taberânî'nin sahîh hükmü vermesini nakletmekle yetindi. Öyleyse iyi düşün ey görmek isteyen!...

Bununla beraber bazıları bu mevkuf ziyadenin zayıf olduğuna çalıştılar ve idia ve zannedilen birtakım sebebler getirdiler ki onlar şunlardır:

- 1- Taberânî'nin şeyhi (**Tâhir İbnu İsâ**) -iddialarına göre- mechûl bir râvîdir:
- 2- Şebîb ibnu Saîd el-Habtî kıssayı rivâyet etmekte tek kalmıştır ve yine iddialarına göre o, hıfzı zayıf bir ravidir.
- 3- Bu kıssadaki ihtilâfın onun (**Şebîb**'in) üzerinde olması.
- 4- Hadîsde kıssayı zikretmeyen sikalara muhalefet etmesi...

Son üçünü Elbânî Tevessül'ünde (sh:88) zikretmiştir.

Bunlara dikkatle bakan, onları birçok defa bir müteannitten sudur ettiğini ve yine, sahîh hadisleri bu zayıf delillerle zayıf göstermeye çalışmanın, asılsız düşünceleri örümcek ağlarından daha zayıf^[1] iddialarla yerleştirmeye çalışmak demek olduğunu görecektir. Böyle bir tehlikeli kapı açılacak olursa, eserin (sünnet'in) kapısı kesinlikle kapanır. Yardım istenen sadece Allah'tır.

İşte sana vehmedilen (var olduğu zayıf bir şekilde zannedilen) bu illetlerin iptali...

İleri sürülen Birinci İllet, yani Taberani'nin şeyhi **Tâhir İbnu İsâ el-Mısrî**'nin mechul ravîlerden olduğuna dair iddia hakkında şu aşağıda diyeceklerimizi al:

- 1- Hadîsi Taberânî'nin şeyhinin tanınmayan bir ravi olmakla illetli gösteren kimse hadis ilimlerini bilmekten son derece uzakta kalmış ve hadis ilmi kaidelerine ters davranmıştır. Çünkü mevkuf kıssayı rivayet etmekte Şebîb tek kalmış, sonra da onu Şebîb'den üç kişi rivayet etmiş ve sözü geçen bu üç

kişiden başka üç kişi, onlardan da başkaları rivayet etmişlerdir. Dolayısıyla kıssayı rivayet etmekte Şebîb'den başkası teferrüd etmedi. O halde burada Taberânî'nin şeyhinin bir dahli yoktur. Öyleyse iyi düşün...

2- Taberânî hadîsin sahîh olduğunu söylemiştir. Onun bu hadise sahihtir demesi, isnadının râvîlerini sika görmesi manasına gelir. O râvîlerden biri de şeyhi Tâhir İbnu Îsâ el-Misrî'dir ki Taberânî onu başkalarından daha iyi tanır. O halde “**en-Nehcu's-Sedîd Fî Tahrîci Ehâdîsi fethi'l-Mecîd**” isimli kitabın sahibi Şeyh Fehd ed-Devserî'nin Taberânî'nin şeyhi hakkında söylediklerine (sh:93) aldanma.

İkinci İllet'e gelince...

O, bu kıssayı rivâyet etmekte tek kalan ravinin -ki O, **Şebîb İbnu saîd el-Habtî**'dir- zayıf olmasıdır. **Elbânî** işte böyle iddia etmiştir. Halbuki ben ondan önce bu iddiayı ortaya atanı bulamadım.

Şebîb İbnu Saîd el-Habtî... **Alî İbnu'l-Medînî, Muhammed İbnu Yahyâ ez-Zühî, Dârekutnî, Taberânî, İbnu Hibbân ve Hâkim** onun sika olduğunu söylemişler, Ebû Zür'a, Ebû Hâtim ve Nesâî “Onda hiçbir beis yoktur” dediler.

Bu, ravide, hadisnin sahîh olduğunu söylemek için aranacak ve kendisiyle **Buhârî ve Müslim**'de ihticac edilecek tevsikin (sağlam bulmanın) son noktasıdır.

Şâyet denilse ki:

İbnu Adiy'in, **el-Kâmil**'deki (4/1347) söylediği şu söze ne dersin?...

“Şebîb, ondan oğlu Ahmed İbnu Şebîb, **Yûnus'un Zührî**'den rivâyet ettiği nüshayı rivâyet ettiği zaman -çünkü bunlar müstakîm hadîslerdir- **İbnu Vehb**'in ondan münker haberleri rivayet ettiği Şebîb İbnu Saîd değildir. Belki de Mısır'da ticaret ederkenki Şebîb'den ezberinden hadîs yazıldı ve hata eder ve vehmeder. Ben Şebîb'in bu yalanı kasıtlı söylemediğini umuyorum.” [**İbnu Adiy**'in sözü bitti.]

Sadece Allah'tan yardım isteyerek derim ki:

Bu sözde üç şey vardır:

Birincisi: Ahmed İbnu Şebîb'in babasından yaptığı yani Yûnus'un Zührî'den ettiği rivâyetler müstekîm (sağlam) rivâyetlerdir.

İkincisi: Abdullah İbnu Vehb'in Şebîb'den Mısır'da yaptığı rivâyetlerin içinde yanlışlar ve yanılmalar vardır.

Üçüncüsü: Bu iki çeşitin dışındaki rivâyet ettiği hadîsleri sahîhdir. Çünkü, Şebîb Mısır'da İbnu Vehb rivâyetinden olan hadislerinde vehmetmekle suçlanmıştır.

Bu üçüncü çeşit rivâyetlerinin sahîh olması sağlam bir bakışın gerektirdiği bir hükümdür. Bunun dışında bir anlayışta dokuz hadis hafızının Şebib İbnu Saîd el-Habtî için “sikadır” demesinin hiç hesaba katılmaması vardır. O halde

bu zat Mısır'daki ticâreti esnasında başına bazı haller gelen "sika" bir ravi olup işi başka birçok sika ravî gibidir.

Denilse ki: **Alî İbnu'l-Medînî** şöyle dedi: O sikadır. Ticaret için Mısır'a gider gelirdi. Kitâbı (yazdığı hadisler) sahîhdir. Onları oğlu Ahmed İbnu Şebîb'den yazdım.

Derim ki (Mahmud Saîd el-Memduh) : İbnu'l-Medînî'nin sözü adamın sika yazdığı hadislerin de sahîh olduğunu göstermektedir. Söğmek ve hakaret etmekten başkasını anlamayan biri[21] -ki Allah onu afvetsin- İbnu'l-Medînî'nin bu sözünün yazılı olmayan rivâyetinin sahîh olmadığını ortaya koyduğunu anladı.

Derim ki: İbnu'l-Medînî adamın sika olduğunu söyledi. O, ravînin ezber ve yazı bakımından zabt sahibi olduğunu kasdetmektedir. Sonra O, (sahihdir dediği) umum rivayetlerin ferdlerinden birisi hakkında açık bir ifade kullandı; o da yazdığı rivayetlerin sahîh olduğudur. Sözünün mefhûm (-i muhâlif)i yoktur. Kendisine gıpta edilmeyecek bu anlayışı nereden getirdiğini açıklamasını isterdim. Söğmeye ve hakaret etmeye iltifat etmesi onu (sözü) anlamaktan mahrum etti.

Tenbîh: İbârelerdeki garip kafa karıştıma ve söz makaslamalardan biri de **Elbânî**'nin -Allah bizi de onu da affetsin- Ali İbnu'l-Medînî'nin ibaresinden Şebîb İbnu Saîd'in ezberinin zayıf olduğuna delil getirip Tevessül'ünde (sh:86) şöyle demesidir:

Alî İbnu'l-Medînî şöyle dedi: "Ticaret için Mısır'a gider gelirdi..." Elbânî, İbnu'l-Medînî'nin sözünden başında söylediği en mühim kelimeyi kesmiştir ki o da "sikadır..." sözüdür.

İlmî emanet işte böyle olur(!) Allah'tır kendinden yardım istenen...

Elbânî, (ilimden, doğrudan ve haktan) uzaklaşıp kendinden önce hiçbir kimsenin gitmediği garîb bir yola girdi ve Şebîb'i sika gören hafızların sözlerini ihmal etti, zikretmedi. Onu yolculuklarında vakı olan garîb rivâyetleri dışındaki hadisleri kabûl edilecek sikaların taifesinden, hadisleri ancak birtakım şartlarla kabûl edilecek zayıf râvîler taifesine naklettti. Ve Şebîb İbnu Saîd el-Habtî'nin hadîsinin kabûl edilmesi için iki şart ileri sürdü ve Tevessül'ünde (sh:87) şöyle dedi:

Birincisi: Oğlu Ahmed'in ondan yaptığı rivâyetlerden olması.

İkincisi: Şebîb'in Yûnus'dan yaptığı rivâyetlerden olması. [Elbânî'nin Sözü Bitti.]

Derim ki: Elbânî'yi bu gibi garîp hükümler vermeye düşüren, temel kaynaklara müracaat etmemesidir.[31] İbnu Adiyy'in Şebîb hakkındaki sözünü el-Mîzân'dan (2/262) nakletmiş ve asıl kaynaklara dönmeden ona itimad etmiştir. Elbânî'nin İbnu Adiyy'den naklettiği şu açık ifadesidir:

Şebîb, ezberinden rivayet edince belki de yanlış yapıyor ve yanılıyor idi; ben onun bunu kasten yapmadığını umuyorum. Oğlu Ahmed ondan Yûnus'un hadislerini rivâyet edince de sanki o başka bir Şebîb'dir; yani güzel yapıyor. **El-Mîzân**'daki "Şebîb, ezberinden rivayet edince belki de yanlış yapı-

yor ve yanılıyor idi” ibaresiyle **el-Kâmil**’in (4/1347) “Belki de Mısır’daki Şebîb, oraya yaptığı ticâret seferlerinde İbnu Vehb ondan ezberinden yazdı ve bu yüzden hata eder ve yanılırdı” ibareleri arasında fark vardır.

Birincisi, galat ve vehm’in onun adeti ve ondan ayrılmayan bir sıfat olduğunu anlatmaktadır; ki bu, söz kaldıran bir ibaredir. İkincisi de el-Kâmil’deki ibâredir; ki, galat ve vehm’in **İbnu Vehb** Mısır’da ondan rivâyet ettiği zaman O’na âriz olduğunu ifade etmektedir. Bşrinci ibâre zayıf olduğunu ifade ederken ikincisi bunu ifade etmiyor. İş açıktır.

Tenkidçi imamlar cerh ve ta’dîlin aktarılmasının ve ta’dîl edenle cerh edenin ibarelerinde tasarrufta bulunulmamasının vacib olduğunu açıkça ifade ettiler. Elbânî, **Zehebî**’nin İbnu Adiyy’in ibâresindeki tasarrufunu ganîmet bildi ve asla dönmeyip ondan bu gördüğün (gülünecek ve ağlanacak ibretlik) şey (sözler) sadır oldu. Elhâsıl, **Şebîb İbnu Saîd**’in hadîsinin Abdullah İbnu Vehb’in rivâyeti ile olmayanı sahîhtir. İbnu Adiyy’in sözünü nazar-ı itibara alırsak şüphe yoktur ki kelâmı söz kaldırır.

İşte bu yüzden **Zehebî el-Muğnî**’de (1/195) “Sikadır; garib rivayetleri vardır” dedi. **Ed-Dîvân**’da (sh:141), “Sikadır garîb rivâyetler getirir”, **el-Kâşif**’de de (2/4) “Sadûktur” dedi.

FASL:

Denilse ki; **Hâfız İbnu Receb** (rahimehullahi teâlâ) onu (Şebîb’i) **Şerhu İleli’t-Titmizî**’de (sh:418) “Kitabları sahîh olup ezberlerinde biraz bir şey (zayıflık) bulunan sikalar topluluğu” içinde zikretti.

Bunun cevâbı şudur: Bu, ezberlerinden rivâyet ettikleri zaman hadîslerinin zayıf olduğunu ifade etmez; ancak yazıdan rivâyet ettikleri hadislerinin sahîh, ezberlerinden rivâyet ettikleri hadislerinin de onlardan daha aşağıda olduğunu bildirir.

Çünkü onlar sika olan raviler topluluğudur; imamlardan birçokları onların sika olduğunu söylemişlerdir. Bunun delili, “Ezberlerinde de biraz bir şey vardır” özüdür. Bu ibare “Galat onlardan ayrılmayan bir şeydir; onlar ezberi zayıf olan ravilerdir” manasını ifade etmez. Aksine, doğru olan bunun tersidir.

İbnu Receb bu sınıfta, **Abdulaziz İbnu Muhammed ed-Derâverdî**, **Hemmâm el-Basrî**, **Abdurrezzak es-San’ânî**, **Ebû Dâvûd et-Tayâlisî**, **İbrâhîm İbnu Sa’d ez-Zührî** ve başkaları gibi ileri gelen meşhûr sikalardan bir gurubu zikretti. Oysa muhaddislerin tamamının katındaki amel bunların -kitablarından da ezberlerinden de rivâyet etseler- hadîslerini kabul etmektir. Üstelik üzerlerinde ittifak edilmelerine rağmen bunların hakkında söylenen ibâreler Şebîb hakkındaki ibarelerden daha şiddetlidir. Sen bu imamların ezberlerinden rivâyet ettikleri hadisleri hakkında tevakkuf edersen (duraksarsan), delilikle itham edilirsin; o halde iyi düşün.

FASL:

Burada İki Husus Üzerinde Söz Söylemek Gereği Kaldı:

Birincisi Husûs: **Hâfız, et-Takrîb**'de (263) Şebîb'in tercümesinde şöyle dedi:

İbnu Vehb'in rivâyetlerinden değil de oğlu Ahmed'in ondan yaptığı rivâyetlerden olan hadîslerinde hiçbir beis yoktur. Hâfız'ın bu sözü[4] geçen kıssanın sahih olduğunu ifade etmektedir. Elbânî buna da razı olmadı ve hemen ardından Tevessül'ündeki (sh:87) şu sözünü ona itiraz etti:

"Öyle değil, aksine bu, **Yûnus**'tan yaptığı rivâyetlerle sınırlıdır; bu dediğimi Hâfız'ın kendisinin bu kayda işaret etmesi de teyid etmektedir. Zîrâ O (**Hâfız İbnu Hacer**), bu Şebîb'i **Fethu'l-Bârî** Mukaddimesinde (sh:133) Hakkında ta'n bulunan Buhârî ravileri içinde getirdi; bu ta'nı ondan, onu tevsik edenleri ve İbnu Adıyy'in onun hakkındaki sözünü zikrettikten sonra da şu sözünü defetti:

'(Ben İbnu Hacer) derim ki: Buhârî (Şebîb'in) oğlunun rivâyetinden Yûnus'tan birtakım hadîsler rivâyet etti; Yûnus'un rivâyeti dışındaki rivâyetlerinden de İbnu Vehb'in ondan yaptığı rivâyetlerden de hiçbir şey rivâyet etmedi.' İbnu Hacer -Allah ona rahmet eylesin- bu sözle Şebîb hakkındaki ta'nın, rivâyeti Yûnus'tan başkasından olması halinde -bu oğlu Ahmedin ondan yaptığı rivâyet bile olsa- mevcut olduğuna işaret etmiştir." [Elbânî'nin sözü bitti.]

Derim ki (**Mahmud Saîd el-Memduh**) :

Hâfız'ın işâret ettiği şudur: Buhârî onun en sahîh hadîsini rivâyet etmiştir. Bu şunun için böyledir: Buhârî, Zührî'nin hadîsini **el-Câmiu's-Sahîh**'inde rivâyet etmek istediği zaman, onu Zührî'nin ashabının birinci tabakasından rivâyet etmek ister. Nitekim **Hâfız Hâzîmî** bunu "**Şurûtu'l-Eimme**"de etraflıca açıkladı.

Yûnus bu tabakadan olunca, Şebîb'in yanında da **Yûnus İbnu Yezîd**'in Zührîden rivâyet ettiği nüsha bulununca ve onu ondan **Ahmed İbnu Şebîb** işitince, bu nüsha bu yoldan sahîhlikte zirve en üst seviye haline geldi ve Buhârî bunları Sahîh'inde rivâyet etti. O halde Ahmed(İbnu Şebîb)'in babasından, onun Yûnus'tan, onun da Zührî'den yaptığı rivâyet Buhârî'nin şartındandır. Şu halde Buhârî'nin Şebîb'in bu yoldan olmayan hadîsi rivâyet etmemesi, Sahîh'te rivâyet edilmeyenlerin zayıf olduğu manasında değil, aksine sadece Buhârî'nin şartına göre olmadığı demektir. Çünkü Buhârî, sahîhlerin tamamını rivâyet etmediği gibi bunu iddia da etmedi.. Sahîh'inin dışında da birtakım hadîslerin sahîh olduğuna hükmetti. (Nitekim Tirmizî'de ve **İlel-i Tirmizî**'de bunun nice misâli vardır. Mütercim)

Bunun Buhârî'nin şartına göre olmaması, onun Buhârî'nin kendisine göre hüccet getirilmeye elverişli olmaması lâzım gelmez. Aksine bazen ona göre de hüccet getirilmeye elverişli olur ve bu sihat şartlarının en üstünü olan Sahîh'inin şartına göre olmaz. Nitekim bunu Hâfız **el-Feth**'de (2/205) açıkça ifade etti.

Hâfız, Fethu'l-Bârî mukaddimesinde, tercümeyi (râvîyi tanıtmayı), çoğu zaman, hakkında konuşulan râvîlerden **Buhârî**'nin nasıl rivâyet ettiğinin açıklamasıyla bitirir. Bu şunun içindir: Adamın rivâyet ettiği hadîs, şayet hâfız râvînin hadîsine uymayacak bir şekilde gelirse, onda tafsıl olur. Bu, tutunulması ve anlaşılması gereken bir şeydir. Aksi takdirde hâfız imamlardan dokuz tanesinin Şebîb hakkındaki sikadır demesini boşa çıkarmış oluruz.

Elbânî'den evvel, Şebîb'in hadîsini bu iki şartı koşarak reddeden kimseyi görmedim.

İbnu Teymiyye, "Kaide fî't-Teveessül" (sh:102) isimli kitabında "Bu Şebîb sadûktur, Buhârî, hadîsini rivâyet etmiştir" sözünden fazlasını ilave etmedi. Bu Elbânî ve onunla beraber yürüyenlere cevap veren güzel bir sözdür. Ancak şu kadar var ki o, bu hadîsi illetli göstermek için başka bir yola girdi; o da şu ikinci husustur:

İkinci Husûs:

Bu, kısaca şudur: Bu hadîsi **Şebîb Ravh İbnu'l-Kâsim**'den rivâyet etmektedir. İbnu Adiyy, Kâmil'inde Şebîb'in Ravh **İbnu'l-Kâsim**'den rivâyet ettiği iki hadîsi zikretmiş ve bunları inkâr etmiş, ondan kabûl etmemiştir. Şebîb eğer bu iki hadîste yanlış yaptıysa bu hadîste de yanlış yapması mümkündür. "**Kaide fî't-Teveessül**"üne bak (104-105)

Ben Allah'ın yardımıyla derim ki:

Bu iki hadîs İbnu Vehb'in Şebîb'den, onun da Ravh İbnu'l-Kâsim'den yaptığı rivâyetler cümlesindendir. Yukarıda geçmişti ki, Şebîb Mısır'da ticâret ederken İbnu Vehb ondan kendisine inkâr edilen bazı rivâyetler yaptı. İbnu Adiyy, bu iki hadîsi, onlarla davasına delîl getirmek için el-Kâmil'inde getirdi. Burada bunun Şebîb'in Ravh İbnu'l-Kâsim'den yaptığı rivâyetle alakası yoktur. Söz, Şebîb'in kendisine rivâyet etmiş olduğu kimse (İbnu Vehb) üzerindedir; Ravh olsun, başkası olsun kendisinden rivayet ettiği kimse hakkında değildir.

2-İbnu Adiyy'in bu iki hadîsi davasının doğruluğuna delil getirmesi kabûl edilmez.

İşte sana iki hadîs:

Birinci Hadîs:

Şebîb İbnu Saîd, **Ravh İbnu'l-Kâsim**'den, (0) **Ebû Akîl**'den, (0) **Sâbık İbnu Nâciye**'den, (0 da) **Ebû Selâm**'dan şöyle dediğini rivâyet etti:

Bize bir adam uğradı ve bu adam Nebi (sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem)'e hizmet etti dediler.

(Ebû Selâm şöyle) dedi: Ben de O'na kalktım ve Resûlüllah (sallellahu aleyhi ve sellem)'tan seninle onun arasında insanların bulunmadığı (vasıtasız aldığı) bir sözü söyle dedim.

O da, "O'nu şöyle derken işittim" dedi:

"Kim sabah ve akşam, 'Ben Allah'a Rabb, İslâm'a dîn, Muhammed'e nebî olarak razı oldum' derse, Allah'a, onu kıyamet gününde razı etmesi hak (muhakkak) olur."

Bu hadîste olan şeyin (tartışmanın) hulasası şudur: Bazıları onu, Ebû Akîl'den, (0), Sâbık İbnu Nâciye'den, (0), Ebû Selâm'dan, (0 da) Resûlüllah

(sallellahu aleyhi ve sellem)'tan merfû' olarak rivâyet ettiler. Onlar da Şu'be, Hüseyim ve Ravh İbnu'l-Kâsim'dir. Ebû Selâm burada hadîsi merfû' olarak rivâyet edenden rivâyet etti. Onlara Mis'ar muhalefet etti hadîsi Ebû Akîl'den, (0), Sâbik'den, (0 da), Ebû Selâm'dan merfû' olarak rivayet etti. Burada hadîsi **merfû'** olarak rivâyete den Ebû Selâm'dır.

Doğru olan **Şu'be**'nin ve cemaatin kavlidir. Hâfızların, **Mizzî**'nin, **Alâî**'nin "**Câmiu't-Tahsîl**"de, İbnu Hacer'in "**el-İsâbe**"de (3/93) ve **el-Bûsîrî**'nin "**Misbâhu'z-Zücâce**"de (4/150) sahih bulduğu işte budur.

[1] Buradaki Kur'ân'dan alınan örümcek ağı teşbîhi zayıflıktaki benzetmenin aşılıp ondan ileri gidilmesi, bazı âlimlere göre mekrûh görülmüştür. İmâm Süyûtî'nin el-İtkân'ının 'Hamele-i Kur'ân'ın Âdabı' bahsinin sonlarına bakılabilir.

[2] O, Keşfu'l-Mütevârî isimli kitabın sahibidir (sh:40)

[3] Râvîler hakkındaki sözlerinden birçoğunu araştırdım ve onun çoğu zaman temel kaynaklara dönmediğini ricâl hakkında yazılan kısa bir kitaba yetindiğini gördüm. "Vusûlü't-Tehânî bi İsbâti Sünniyyeti's-Sibhati ve'r-Redd Ale'l-Elbânî" isimli kitabımın birinci baskısında ve Hâfız Alâî rahimehullahi teâlâ'ın "En-Nakdû's-sahîh..." isimli eserinin mukaddimesinde buna tenbîhte bulundum. (M. Saîd Memdûh)

Biz muhterem Mahmûd Saîd efendinin bu görüşüne katılmıyoruz. O, temel kaynaklara müracaat etmiyor değil, aksine bid'ati neyi gerektiriyorsa onu yapıyor. Bu bazen temel kaynaklara müracaat etmekle bazen de muhtasar kitaplara yetinmekle oluyor. Bu dediğimizin en bariz delillerinden biri de En temel kaynaklardan biri de İbnu adiyî'dir. O, bidatini tervic etmek için ve işine yarayacağı düşüncesiyle bu kaynağa baş vuruyor; lâkin işine yaradığını düşündüğü kadarıyla yetinip son derece -hüsn-i zann sahibi olan güzel insan muhterem M. Saîd Memdûh'un da dediği gibi- nakil yaptığı ibareden en mühim kelime olan "sikadır" sözünü hazfediyor. (Mütercim.)

[4] Ki bu sözde hadisinin kabulünü oğlu Ahmed'in rivayetleriyle sınırlı tutması sebebiyle teşeddüt vardır.